

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

לקבלת גליון שבועי במייל: y.b.daskal@gmail.com
כל הזכויות שמורות ©

מס' גליון ת

ביאור בינת החכמה על "משך חכמה"
מאת: יצחק בירך דסקל, טל: 052-7611435

בס"ד פרשת נצבים וילך תש"פ

מפרשת וילך - פסקאות א - ז

וַיִּתְּנָה אֱלֹהֵי הַפְּתָיִם בְּנֵי לְוֵי הַנְּשָׂאִים אֶת אֲרוֹן בְּרִית ה' וְאֵל כָּל זָקְנֵי
יִשְׂרָאֵל:

פסקאות: א - ז

[א]

(לא, ג) ה' אֱלֹהֵיךָ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ הוּא יִשְׁמֵד אֶת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה
מִלְּפָנֶיךָ וַיִּרְשָׁתָם יְהוֹשֻׁעַ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ כַּאֲשֶׁר דָּבַר ה':

הסעם שכתוב ה' עובר לפניך כו' יהושע עובר לפניך

(לא, ג) יהושע הוא עובר לפניך כאשר דבר ה'¹. פירוש, אימתי ה'
עובר לפניך וישמיד הגוים האלה מלפניך, דוקא באופן שיהושע
עובר לפניך כאשר דבר ה', וזהו בריש פרשת ואתחנן (דברים ג,
כח) והוא ינחיל אותם, שדרשו בספרי שם (פסקא כט) אם

וז"ל הספרי (דברים פרשת ואתחנן פסקא כט) "כי הוא יעבר לפני העם
הזה, אם עובר לפניהם, עוברים, ואם לאו אינם עוברים. והוא ינחיל אותם,
אם מנחילים, נוחלים, ואם לאו אינם נוחלים. וכן אתה מוצא כשהלכו לעשות
מלחמה בעי נפלו מהם כשלשים וששה צדיקים שנאמר (יהושע ז, ה-י)
"ויכו מהם אנשי העי כשלשים וששה איש וירדפום, ויקרע יהושע שמלותיו
ויפל על פניו ארצה לפני ארון ה' עד הערב, ויאמר יהושע אהה ה' אלהים
למה העברת העביר, בי אדני מה אומר אחרי אשר הפך, ויאמר ה' אל יהושע
קום לך למה זה אתה נופל על פניך, לא כך אמרתי למה רבך מתחילה, אם
עובר לפניהם, עוברים, ואם לאו אינם עוברים. אם מנחילים, נוחלים, ואם
לאו, אינם נוחלים. שלחתם ולא הלכת אחריהם" ע"כ. ולכן גם כאן כתוב,
מתי ה' יעבור לפניך וישמיד את הגוים, רק בתנאי שיהושע יעבור לפניך
כאשר דבר ה'. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

פרשת מינוי יהושע

דברים לא, א-ט (א) וַיִּלְךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל
יִשְׂרָאֵל: (ב) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אֲנֹכִי הַיּוֹם לֹא
אוּכַל עוֹד לָצֵאת וּלְבוֹא וְה' אָמַר אֵלַי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה: (ג)
ה' אֱלֹהֵיךָ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ הוּא יִשְׁמֵד אֶת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיךָ
וַיִּרְשָׁתָם יְהוֹשֻׁעַ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ כַּאֲשֶׁר דָּבַר ה': (ד) וְעַשֶׂה ה' לָהֶם
כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְסִיחוֹן וְלַעֹג מַלְכֵי הָאֱמֹרִי וְלְאַרְצָם אֲשֶׁר הִשְׁמִיד
אַתָּם: (ה) וּנְתַנֶּם ה' לְפָנֶיךָ וְעַשִׂיתָם לָהֶם כְּכָל הַמְצָוָה אֲשֶׁר צִוִּיתִי
אַתָּם: (ו) חֲזָקוּ וְאִמְצוּ אֶל תִּירְאוּ וְאֵל תַּעֲרָצוּ מִפְּנֵיהֶם כִּי ה'
אֱלֹהֵיךָ הוּא הַהֹלֵךְ עִמָּךְ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יַעֲזָבֶךָ: (ז) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה
לַיהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל חֲזָק וְאִמְצוּ כִּי אַתֶּם תְּבוֹאוּ אֶת
הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָם לְתַת לָהֶם וְאַתֶּם
תִּנְחַלְנָה אוֹתָם: (ח) וְה' הוּא הַהֹלֵךְ לְפָנֶיךָ הוּא יְהִי עִמָּךְ לֹא יִרְפֶּךָ
וְלֹא יַעֲזָבֶךָ לֹא תִירָא וְלֹא תַחַת: (ט) וַיִּכְתַּב מֹשֶׁה אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת

¹ [א] (דברים לא, ג) ה' אֱלֹהֵיךָ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ הוּא יִשְׁמֵד אֶת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה
מִלְּפָנֶיךָ וַיִּרְשָׁתָם יְהוֹשֻׁעַ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ כַּאֲשֶׁר דָּבַר ה'" ע"כ. ויש לדקדק,
מה הוא פשט הכתוב, שפתח ואמר ה' עובר לפניך כו', וחוזר ואומר יהושע
עובר לפניך.

אבל הביאור בזה, דכונת התורה לומר, שזה שה' יעבור לפניך וישמיד את
הגוים הוא רק בתנאי שיהושע עובר לפניך כאשר דיבר ה', וכאן עוד מקור
למה שדרוש חז"ל בספרי על הפסוק (דברים ג, כח) "וְיָצֵא אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְחִזְקֵהוּ
וְאִמְצָהוּ כִּי הוּא יַעֲבֹר לְפָנֶי הָעָם הַזֶּה וְהוּא יִנְחִיל אוֹתָם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר
תָּרָאָה" ע"כ, דקשה מה הוא הלשון "הוא", די לכתוב "כי יעבור" כו' וינחיל
אותם, ומכאן דרשו חז"ל דבא הכתוב לומר שהוא תנאי, מתי יצליחו
לעבור, רק כאשר יהושע יעבור לפניהם. ומתי ינחלו, רק כאשר יהושע ינחיל
אותם.

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

שמחל על כבודו (יומא כב, ב), וזה (שמואל-א, טו, יז) אם קטן אתה בעיניך, וירא וחרד מפני כל, ונמוך בדעתך לכבד כל אדם, אבל לעיני כל ישראל חזק ואמץ, לא תתנהג בענוה ולא תראה להם מורד, רק היה קשה כבודו וגבור כארי נגד העם⁴.

[ג]

(לא, ז) ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותם לתת להם ואתה תנחילנה אותם:

ביאור כונת חז"ל שמושה אמר שיהושע יבוא יחד עם הזקנים, וה' אמר לו שרק דבר אחד לדור ולא שני דברים

(לא, ז) כי אתה תבא את העם הזה כו'⁵ ולהלן (פסוק כג) כי אתה תביא וכו', אמר רבי יוחנן וכו' אתה והזקנים שבדור עמך, אמר לו

נענש שאול - מפני שמחל על כבודו" ע"כ. אבל לעיני כל ישראל אסור למלך לנהוג בעוונה.

ובזה יבואר כונת הנביא שמואל שאמר לשאול (שמואל א טו, יז) "ויאמר שמואל הלא אמר קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל וימשיך ה' למלך על ישראל" ע"כ, כלומר, אפילו שאתה עניו וירא וחרד מפני כל ונמוך בדעתך, ראש שבטי ישראל אתה, ולעיני ישראל צריך לנהוג בעוצמה, לכן אמר משה ליהושע, שלעיני כל ישראל חזק ואמץ.

⁴ תמצית דבריו: הטעם שאמר משה ליהושע, שלעיני כל ישראל חזק ואמץ, כיון שבצנעה גם מלך חייב לנהוג בענוה יתירה, ורק "לעיני כל ישראל" צריך להראות חזק ואמץ, שמלך שמחל על כבודו - אין כבודו מחול.

[ג]

⁵ [ג] (לא, ז) ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותם לתת להם ואתה תנחילנה אותם" ע"כ. ויש לדקדק, דהכא כתיב "כי אתה תבוא", ולהלן (פסוק כג) כתוב "תביא", דכתיב (דברים לא, כג) "ויצו את יהושע בן נון

מנחלים נוחלין כו' אם אתה עובר לפניהם עוברין כו' יעויין שם באורך².

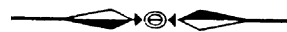
[ב]

(לא, ז) ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותם לתת להם ואתה תנחילנה אותם:

הטעם שאמר משה ליהושע, שלעיני כל ישראל חזק ואמץ

(לא, ז) לעיני כל ישראל חזק ואמץ³. על דרך צחות, כי גם המלך נצטוו לבלתי רום לבבו (דברים יז, כ), ויהושפט מלך יהודה, כשהיה רואה תלמיד חכם כו' מחבקו ומנשקו כו' אבי אבי כו' (מכות כד, א), אבל זה רק בצנעה, אבל לעיני העם, מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול (כתובות יז, א), ומפני מה נענש שאול, על

² תמצית דבריו: הטעם שכתוב ה' עובר לפניך כו' יהושע עובר לפניך, דהוא תנאי, שדוקא באופן שיהושע יעבור לפניך, אז ה' יעבור לפניך וישמיד את הגויים מלפניך.

[ב]

³ [ב] (לא, ז) ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותם לתת להם ואתה תנחילנה אותם", יש לדקדק, מדוע כתוב "לעיני כל ישראל", והרי הציור שצוה את יהושע חזק ואמץ הוא מצוה אישית ששייכת רק למלך עצמו, ואין צריך לצוותו לעיני כל ישראל על מצוה זו.

אבל הביאור בזה על דרך צחות, ד"לעיני כל ישראל", הכונה שצויהו להיות חזק ואמץ רק כנגד העם לעיני כל ישראל, אבל בצנעה צריך לנהוג בענוה יתירה, שגם המלך מצווה לבלתי רום לבבו (דברים יז, כ), ויהושפט המלך היה מכניע עצמו לפני כל תלמיד חכם, כמו שאמרו חז"ל במכות (כד, א) "ואת יראי ה' יכבד - זה יהושפט מלך יהודה, שבשעה שהיה רואה תלמיד חכם, היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו: (אבי אבי) רבי רבי, מרי מרי" ע"כ, ואמרו חז"ל ביומא (כב, ב) "אמר רב יהודה אמר רב: מפני מה

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

להאיר על הזקנים ולהשפיע עליהם שהם ישפיעו על זולתם, לכן אמר, אתה והזקנים שבדור עמך, שגם הם ישפיעו, מה שאין כן השם שידע האמת שלא יהיה במעלתו והשגתו לעשות הזקנים למשפיעים ומאירים, ולכן אמר כי אתה תביא, דבר אחד לדור ואין שני כו' רק הוא יהיה משפיע על ידי הארתו ממשה רבינו, אבל לא ישפיע על הזקנים שהם ישפיעו על זולתם⁶.

שני מנהיגים. ועוד הרי משה בעצמו הנהיג לבדו בלא הזקנים, ומדוע חשב שיהושע ינהיג עם הזקנים.

אבל באמת חז"ל נתכוננו כאן כונה גדולה מאוד. דהנה איתא בבבא בתרא (עה, א) "ונתתה מהודך עליו - ולא כל הודך, זקנים שבאותו הדור אמרו: פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה" ע"כ, וצריך ביאור, מה כונת חז"ל שהמשילו את פני משה לחמה ופני יהושע ללבנה. אבל הביאור בזה, שהלבנה אין לה אור בעצם רק מקבלת אור מהחמה, ולכן אין כח ללבנה להאיר על דבר אחר, שהדבר האחר יהיה מאיר לאחרים, שכיון שאין לה אור משלה, האור שלה הוא חלש ומאיר רק לארץ, אבל החמה שיש לה אור בעצמותה, יש לה כח להאיר על דבר אחר שיאיר, דהיינו הלבנה, שהחמה מאירה ללבנה שתתן אורה לארץ. לכן דימו את משה לאור בעצמותו, שהיה בכוחו להאיר על יהושע שיאיר על ישראל, אבל פני יהושע כפני לבנה, שאין בכוחו להאיר על אחרים שיאירו וישפיעו על זולתם.

ובזה יתבאר היטב כונת הענין, דמשה רבינו בענותו סבר, שכמו שיש בכוחו להאיר על יהושע כך יהיה כח ביהושע כח להאיר על הזקנים, ולא נתכון שהזקנים ינהיגו את הדור חלילה, זה לא עלתה על דעתו, אלא שיהושע יהיה בכוחו להאיר על הזקנים שיאירו לאחרים, לכן אמר משה, אתה תבוא עם הזקנים, דהיינו שיהיה להם גם קצת אור ממך, ויהיו קצת כמותך, שגם הם יהיה בכוחם להשפיע כשם שיש לך כח להשפיע ממני. אבל הקדוש ברוך ידע, שיהושע לא יהיה במעלתו של משה רבינו, ולא יהיה בהשגתו לעשות את הזקנים למשפיעים, לכן אמר כי אתה תביא לבדך לא עם הזקנים כלל, שלא יהיה כוחך להאיר להם שישפיעו. ומה שאמר דבר אד לדור, הכונה שרק אתה תהיה משפיע לדור על ידי משה רבינו, ולא הם, שאתה לא יהיה בכוחך להשפיע על הזקנים שישפיעו על זולתם. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁶ תמצית דבריו: אין לפרש כונת חז"ל - שמשה אמר שיהושע

הקדוש ברוך הוא טול מקל והך על קדקדם [פרק קמא (דף ח, א) דסנהדרין, ורש"י הביאו (בפסוקנו)]. הענין, דאמרו (בבא בתרא עה, א) זקנים שבדור אמרו אוי לה לאותה בושה כו' משה כפני חמה יהושע כפני לבנה. הכוונה, כמו הלבנה שאין לה אור בעצם, רק שמקבלת אור מן החמה, ולכן אין כוח להלבנה להאיר על דבר אחר שתהא מאירה לאחרים, רק כוחה להאיר על הארץ, אבל לא לעשות דבר אחר למאיר. אבל משה דימה כי יהיה במעלתו, ויכול

וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ בְּיָמָיו כִּי אֶתָּה תְּבִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה עִמָּךְ ע"כ, וכבר דרשו בזה חז"ל וז"ל (סנהדרין ח, א) "כתיב כי אתה תבוא, וכתיב כי אתה תביא, אמר רבי יוחנן: אמר לו משה ליהושע: אתה והזקנים שבדור עמהם. אמר לו הקדוש ברוך הוא: טול מקל, והך על קדקדם, - דבר אחד לדור ואין שני דברין לדור" ע"כ. ורש"י כאן מביא דרשה זו. מבואר, דמשה רבינו ציוה שיהושע ינהיג את העם בעצה אחת עם הזקנים שבדור, ולא ינהיג לבדו, ואמר לו הקדוש ברוך הוא דאין שני מנהיגים לדור, אלא דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור.

אבל הוא פלא גדול מאוד. וכי יעלה על הדעת שמשה רבינו ע"ה לא ידע שאין שני מנהיגים לדור, והרי משה בעצמו ביקש מה' (במדבר כז, טו-יז), שיהיה מנהיג אחד, דכתיב "(טו) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר: (טז) יִפְקֹד ה' אֱלֹהֵי הַרְוֹחַת לְכָל בָּשָׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה: (יז) אֲשֶׁר יֵצֵא לִפְנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֵא לִפְנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יְבִיאֵם וְלֹא תִהְיֶה עֲדַת ה' פְּצֹאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רָעָה" ע"כ. ולאחר מכן כתוב (שם) "יח) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קח לך אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ וְסִמְכֶתָּ אֶת יָדָיו עָלָיו: (יט) וְהִעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֲלֵעֶזֶר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָל הָעֵדָה וְצִוִּיתָה אֹתוֹ לְעִינֵיהֶם: (כ) וְנִתְּתָה מֵהוֹדְךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (כא) וְלִפְנֵי אֲלֵעֶזֶר הַכֹּהֵן יַעֲמֵד וְשָׁאֵל לֹ בְּמִשְׁפַּט הָאֲוִירִים לִפְנֵי ה' עַל פִּי יֵצְאוּ וְעַל פִּי יָבֹאוּ הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ וְכָל הָעֵדָה: (כב) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ וַיִּקַּח אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמֶדְהוּ לִפְנֵי אֲלֵעֶזֶר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָל הָעֵדָה: (כג) וַיִּסְמְךָ אֶת יָדָיו עָלָיו וַיִּצְוֶהוּ פְּאֻשׁ דָּבָר ה' בְּיַד מֹשֶׁה: " ע"כ.

הנה הדברים ברורים שמשם ציוה את יהושע להנהיג לבדו את כל ישראל, ומהיכי תיתי לומר שמשם רבינו עלה בדעתו שיהושע לא יהיה מנהיג לבדו אלא ביחד עם הזקנים. ועוד, דכבר נתבאר בפסקא א' שהוא תנאי שה' יעבור לפניהם רק אם יהושע ינהיג ויעבור לפניהם וינחיל אותם, ולא נזכר כלל זקנים שבדור עמו. ועוד שכל בר דעת מבין שאין אפשרות להנהיג על ידי

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

[ד - המשך]

עוד ביאור בכונת חז"ל הנ"ל

עוד⁷ יש לפרש, כי משה אמר (פסוק ח) וה' הוא ההולך לפניך, וכל מקום שנאמר וה', הוא ובית דינו, כמו שאמרו במדרש רבה שיר השירים על פסוק (א, ט) לסוסתי כו', אם כן אצל משה שהשם לבדו הלך לפניו, היה הוא בעצמו המוליך ומביא אותם, מה שאין כן ביהושע, שה' ובית דינו עוברים לפניו, לכן גם הוא יהיה מעין דוגמא של מעלה לנהל הוא והזקנים עמו, אולם ה'

יבוא יחד עם הזקנים, וה' אמר לו שרק דבר אחד לדור ולא שני דברים – כפשוטו, דבודאי לא עלה בדעת משה רבינו שאפשר להניג דור על ידי שני מנהיגים, אלא כונתו היתה, שכשם שיהושע נשפע על ידו, שיוכל להשפיע על אחרים, כך יהיה בכוחו של יהושע להשפיע על הזקנים שיהיה בכוחם להשפיע על אחרים, לזה אמר לו ה', שרק משה היה זה בכוחו, אבל ליהושע לא יהיה כחו להשפיע על אחרים שיפשיעו.

[ד]

⁷ [ד – המשך] עוד יתכן לפרש כונת חז"ל, במה שאמר משה רבינו ע"ה אתה תבוא עם זקנים שבדור, שבדודאי אין הכונה שהזקנים ינהיגו עמו, אלא הכונה על דרך זה, דהנה להלן אמר משה ליהושע (דברים לא, ח) 'וה' הוא ההולך לפניך הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך לא תירא ולא תחת', וכל מקום שכתוב "וה'", הכונה הוא ובית דינו, כמו שדרשו חז"ל במדרש רבה על הפסוק שיר השירים א, ט "לססתי ברכבי פרעה דמיתיד רעיתי".

דהיינו, שמשה רבינו סבר שכשיהושע ילך להנהיג, ה' ילך לפניו עם בית דינו, אבל כשמשה רבינו הלך, היה ה' לבדו לפניו, לפיכך סבר משה, שכשהוא הנהיג, היה מנהיג לבד, כשם ה' הולך לפניו לבד, שהמנהיג בארץ הוא מעין דוגמא של מעלה, כשם שה' הלך לפניו לבדו כך הוא הנהיג לבדו, אבל כשיהושע ילך, וילך לפניו ה' ובית דינו, גם הוא ילך מעין דוגמא של מעלה לנהל עם הזקנים, ומה שביקש יפקוד ה' איש על העדה, דמכל מקום המנהיג לבדו יהיה יהושע, אלא שיהיו עמו גם זקנים כדוגמת ה' ובית דינו,

אמר לו כי אתה תביא את העם הזה, דבר אחד לדור, טול מקל והך על קדקדם, ואנכי אהיה עמך, פירוש בלא בית דינו, רק השם יתברך לבדו, ולכן אמרו בני גד ובני ראובן אל יהושע (יהושע א, יז), רק יהיה ה' אלקיך עמך כאשר היה עם משה, פירוש בעצמו, ולא עם בית דינו, כל איש אשר ימרה את פיך מות יומת (שם פסוק יח), שדבר אחד לדור כו', וכשביטל ישראל מתלמוד תורה ופריה ורביה, בא המלאך, וכמו שפירשו זכרונם לברכה במגילה, עיין שם⁸.

שה' הוא המנהיג לבדו אלא שיש בית דין עמו. אבל ה' אמר לו, כי אתה תביא את העם הזה, דבר אחד לדור, טול מקל, פירוש שילך לפניו בלא בית דין, רק לבדו, ולכן אמר ה' ליהושע אתה תביא כו' ואהיה עמך היינו לבדי בלא בית דין.

ובזה יתבאר מה שאמרו בני גד ובני ראובן אל יהושע (יהושע א, יז) "כָּל אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה בְּן נִשְׁמַע אֱלִיךָ בַּקֵּי הָיָה ה' אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ פֶּאֶשֶׁר הָיָה עִם מֹשֶׁה", דלכאורה קשה, מה כונתם שה' יהיה עמו. אבל לאור המבואר הכונה, שכמו שהיה ה' לבדו בעצמו עם משה ולא עם בית דינו, כך יהיה עמך ה' לבדו בלא בית דינו, ולכן אמרו שם (פסוק יח) "כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִמְרָה אֶת פִּיךָ וְלֹא יִשְׁמַע אֶת דְּבָרֶיךָ לְכֹל אֲשֶׁר תִּצְוֶנּוּ יוֹמַת בַּקֵּי חַזַּק וְאֶמֶן", כיון שדבר אחד לדור ואתה מנהיג לבדך, אם ממרים אותך אין צריך רשות מהזקנים להמיתו, אלא ומת שהמרה את פיך. "וכשביטל ישראל מתלמוד תורה ופריה ורביה בא המלאך, וכמו שפירשו זכרונם לברכה במגילה, עיין שם". [א.ה. לא זכיתי להבין כונת רבינו שכתב "וכשביטל כו". וה' יאיר עיני] ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁸ **תמצית דבריו: משה רבינו סבר, שכשיהושע ינהיג, ילך לפניו ה' עם בית דינו, לכן סבר, שכעין דוגמא של מעלה יש לו להתייעץ עם הזקנים, מה שאין כן משה בעצמו, ה' הלך לפניו לבדו, לכן לא היה צריך את הזקנים עמו, ועל זה אמר לו ה', שהוא ילך לפניו לבדו בלא הזקנים, כמו שהלך לפני משה.**

[ה - המשך]

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

[ו]

(לא, ז) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לַיהוָשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל חֹזֵק
וְאַמֶּץ כִּי אַתָּה תְּבֹא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָם
לְתֵת לָהֶם וְאַתָּה תִּנְחַלְנָה אוֹתָם:

עוד טעם שאמר תבוא את העם, ולא אמר תביא את העם

(לא, ז) כי אתה תבוא את העם הזה כו'¹¹. פירוש, חזק ואמץ, כי
כמו שמכל הנמנים ראשונה, לא נשארו רק כלב ויהושע (יהושע
יד, ו-יד) ונתקיים דבר ה' שאמר (דברים א, לח) יהושע כו' הוא

תנחילנה אותם ע"כ. יש לדקדק [א. ה. הרבה מהדקדוקים כבר ישב רבינו
לעיל, אבל כך דרכו לתרץ בכמה אנפין, ששבעים אפין לתורה] א. לאיזה
ענין התכוון משה רבינו שאמר ליהושע חזק ואמץ. ואין לומר דהכונה
שיחזק ויאמץ בהנהגה של העם, שהרי לא אמר אתה "תביא" את העם,
שמשמעו שתנהיג את העם, אלא אמר "תבוא" את העם, שמשמעו שיבוא
יחד עם ישראל לארץ ישראל. ב. למה אמר העם "הזה", די לומר העם. ג.
מדוע באמת לא אמר "תביא" והרי יהושע היה מנהיג ישראל, והוא הביא
את ישראל, ומה הוא לשון "תבוא". ד. הרי עיקר חזק ואמץ היא הנחלת
הארץ, והיה צריך לומר חזק ואמץ כי אתה תנחילנה, והפסיק בדבר אחר. ד.
מדוע כפל וכתב "ואתה" תנחילנה.

אבל הביאור בכל זה, דהנה לעיל כתיב (דברים א, לד-לח) (לד) וַיִּשְׁמַע ה'
אֶת קוֹל דְּבָרֶיכֶם וַיִּקְצֹף וַיִּשְׁבַּע לֵאמֹר: (לה) אִם יִרְאֶה אִישׁ בְּאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
הַדֹּר הַרְעֵה הַזֶּה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְתֵת לְאַבְרָם: (לו) וְזוֹלָתִי
כָּלֵב בֶּן יִפְנֶה הוּא יִרְאֶנָּה וְלוֹ אֶתֵּן אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּרְשׁ בָּהּ וְלְבָנָיו יֵצֵן אֲשֶׁר
מִלֵּא אֶחָרִי ה': (לז) גַּם בִּי הִתְאַפַּף ה' בְּגִלְלָתְכֶם לֵאמֹר גַּם אֶתָּה לֹא תָבֵא שָׁם:
(לח) יְהוָשֻׁעַ בֶּן נֹנִן הֶעֱמִד לְפָנֶיךָ הוּא יְבִיא שְׂמָה אִתּוֹ חֹזֵק כִּי הוּא יִנְחַלְנָה אֶת
יִשְׂרָאֵל, ולמרות ההבטחה של ה', יתכן שלא יבוא הדבר הטוב שיהושע
ינחילנה, כי לפעמים חלילה החטא גורם, כמו שאמרו חז"ל בברכות (ד, א).
לכן אמר משה ליהושע, תחזק ותאמץ להנחיל את ישראל, ולא יעלה בלבך
ספק בהבטחת ה' יתברך, כי כמו שמכל אלו שנמנו בראשונה במנין העם
לא נשארו רק אתה וכלב (יהושע יד, ו-יד), ונתקיים במלואו דבר ה' שאמר
(דברים א, לח) "יהושע בן נון הֶעֱמִד לְפָנֶיךָ הוּא יְבִיא שְׂמָה" כך יתקיים
במלואו סוף הכתוב "אתו חֹזֵק כִּי הוּא יִנְחַלְנָה אֶת יִשְׂרָאֵל".

[ה - המשך]

עוד ביאור בכונת חז"ל הנ"ל

ועוד⁹ יתכן על פי מה דאמרו בפרק הדר (עירובין סג, א), דמשום
דאלעזר הורה הלכה בפני רבו הלכות געולי מדין, לכן נענש שלא
היה יהושע צריך אליו, לכן משה שהיה סבור שיהיה צריך
לאלעזר, אמר כי אתה תבא את העם הזה, אבל השם יתברך
שהיה יודע שלא יהיה צריך אליו, לכן אמר כי אתה תביא את
העם הזה, אתה לבדך ודו"ק¹⁰.

⁹ [ה - המשך] עוד יש לבאר כונת חז"ל, דהנה איתא בעירובין (סג, א), דכל
המורה הלכה בפני רבו מורידין אותו מגדולתו, וכיון דאלעזר הורה הלכה
בפני רבו, לפיכך הורידוהו מגדולתו, דכשצוה ה' את משה לסמוך ידו על
יהושע כתוב (במדבר כז, כ-כא) "כִּי וְנִתְּתָה מִהוֹדֶךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל
עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (כא) וְלִפְנֵי אֱלֹהֵיךָ הִפְּתֵן יַעֲמֵד וְשָׁאֵל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים
לְפָנָיו ה' עַל פִּי יִצְאוּ וְעַל פִּי יִבְאוּ הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל הָעֵדָה", הנה
מבואר שיהושע יצטרך לאלעזר הכהן לשאול באורים ותומים, ואמרו בש"ס
שם, שלא מצאנו שיהושע היה צריך את אלעזר, והטעם, כיון שנענש שירד
מגדולתו.

ובזה יתבאר היטב כונת חז"ל, דמשה רבינו התכוון "תבוא" היינו עם אלעזר
הכהן דיצטרך לו, דלא ידע משה שנענש ולא יצטרך לו, אבל ה' שידע זאת
אמר תביא, אתה לבדך, שלא תצטרך לאלעזר הכהן. ומבואר הכל בסייעתא
דשמיא.

¹⁰ תמצית דבריו: עוד ביאור בכונת חז"ל, שמשם רבינו ע"ה
התכוון, שיהושע יצטרך את אלעזר הכהן לשאול באורים ותומים,
לכן אמר אתה תבוא עם הזקנים, היינו אלעזר. אבל ה' ידע שלא
יצטרך את אלעזר, כי נענש אלעזר שלא היה יהושע צריך לו, לכן
אמר ה' תביא לבדך.

[ו]

¹¹ [ו] (לא, ז) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לַיהוָשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל חֹזֵק וְאַמֶּץ
כִּי אַתָּה תְּבֹא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָם לְתֵת לָהֶם וְאַתָּה

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

(לא, ט) וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַיִּתְּנָהּ אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי
הַנְּשָׂאִים אֶת אֲרוֹן בְּרִית ה' וְאֶל כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:

ביאור דברי רבי דוסא בן ארכינס בירושלמי, שרבי אלעזר בן עזריה דומה לעזרא
הסופר, ועיניו דומות לו

(לא, ט) ויתנה לכהנים בני לוי¹³. בירושלמי פרק א, ויבימות ראה
את רבי אלעזר בן עזריה וקרא עליו (תהלים לו, כה) נער הייתי

ללמד בזה. ג. מה נתכון שאמר שעיניו דומות לעיניו של עזרא הסופר.
אבל הביאור בכל זה הוא, דכונת רבי דוסא בן ארכינס הוא לא על דמיון
חיצוני של קלסטר פנים, אלא לדרך עמוקה של הנהגה בהרצת התורה,
כמו שכתוב כאן בפרשה, שמשו רבינו נתן את התורה בראשונה לבני לוי,
ועזרא הסופר היה כהן, והם ברוח קדשם יחליטו איך לפרסם את התורה.
דהנה יש שיטות בהנהגת לימוד התורה, יש דרך להנחיל את התורה רק
לתלמידים הגונים, ולהזהר שהתורה לא תתפשט לתלמידים ואנשים לא
ראויים. ויש דרך להפיץ ולפרסם את התורה לכל. ובכל דרך יש מעלה
וחסרון, דאם נפרסם את התורה להכל, יביא באמת ריבוי בלימוד התורה,
אבל מצד שני יבואו תלמידים שלא ראויים וילמדו את התורה, ויש דרך
למעט בהפצת התורה, ומצד שני יש בזה מעלה כי התורה תמסר באיכות רק
למי שראוי לה, אלא שיש חסרון בזה שלא תתפרסם התורה כל כך.

והנה גרסינן בסנהדרין (כא, ב) "אמר מר זוטרא ואיתימא מר עוקבא:
בתחלה ניתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקודש, חזרה וניתנה להם
בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמי". והנה הטעם שניתנה תורה דוקא
בלשון הקודש ובכתב עברי, כי "ראוי לפי משפטי התורה אשר התורה תהא
מסורה ביד הכהנים הלויים והזקנים אשר יש בהם כל מכמני השלמות,
והפרושים היושבים בירושלים, וכל מי שנדבו לבו להתקרב אל התורה יבא
לירושלים, כמו שמצאנו ברבי אליעזר בן הורקנוס (פרקי דרבי אליעזר א),
והיו הישיבות הגדולות אשר נקבצו כל הראוי בהם לפי חכמת בינתם, וכן
מצאנו בספרי על קרא (דברים יד, כג) למען תלמד ליראה את ה' [הביאו
תוס' בבא בתרא כא, א (ד"ה כי ציון)], ומפני זה היה התורה כתובה בכתב
עברי, למען לא ילמד מי שאינו ראוי, ויהיה כזורק אבן למרקוליס, ולא ירהב
הנער בזקן לאמר גם אנכי הרואה ויודע סתרי החכמה כמוך".

"אמנם עזרא ראה בזמנו לפי פזור ישראל בעמים, והשכח מאתם עקרי תורה
[כאשר מצאנו בנחמיה ודברי הימים] ונסתם החזון ובטלו הרואים

יבא שמה, כן יתקיים דבר ה' מה שדבר (שם) כי הוא ינחילנה את
ישראל, ולכן הוה בטוח ואתה תנחילנה, וממה שאתה תבוא עם
העם תדע כי תנחילנה¹².

[12]

ובזה מבואר מדוע אמר משה ליהושע חזק ואמץ, דהיינו על זה שינחיל את
ישראל, אלא שהקדים לומר לומר כי אתה תבוא עם העם הזה, שמזה שראית
שמכל העם נשאר רק אתה וכלב עם "הזה", היינו העם שלא היה במנין
הפקודים הראשון, כך תתקיים הבטחת ה' שאתה תנחילנה, שתבוא עם
העם, ולכן כפל "ואתה", כי הם שני ענינים. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.
¹² תמצית דבריו: עוד טעם שאמר תבוא את העם, ולא אמר תביא
את העם, כי התכון משה לומר ליהושע, שמזה שאתה נשאר
מכל המנין הראשון יחד עם כלב, ואתה וכלב בלבד תבוא עם העם
הזה, שלא היה במנין הראשון, והתקיימה הבטחת ה' שיהושע
ישאר עם כלב, כך גם תתקיים הבטחת ה' שאתה תנחילנה.

[13]

¹³ [12] (לא, ט) א.ה. הנחתי בביאור, מקומות רבים מלשונו הטהור של רבינו
הגדול שנכתב באריכות, אלא שהוספת ביאורים, ודבריו מצויינים
במרכאות]. וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַיִּתְּנָהּ אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי
הַנְּשָׂאִים אֶת אֲרוֹן בְּרִית ה' וְאֶל כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל" ע"כ. גרסינן בירושלמי
ביבמות (א, ו) "ראה את רבי אלעזר בן עזריה וקרא עליו (תהלים לו, כה)
נער הייתי גם זקנתי. מכירו אני שהוא דור עשירי לעזרא. ועיניו דמיון
לדידיה" ע"כ. פירוש, ראה רבי דוסא בן ארכינס את רבי אלעזר בן עזריה,
וקרא עליו את המקרא (תהלים לו, כה) "נער הייתי גם זקנתי", שאף על פי
שהיה נער בן שמונה עשרה, גדל זקנו והיה נראה כזקן (קרבן העדה), היינו
שמכירו אני שהוא דור עשירי לעזרא הסופר, ועיניו דומות לעזרא הסופר.

ויש לדקדק א. הרי רבי דוסא בן ארכינס לא ראה את עזרא הסופר, שהיה
דור עשירי לעזרא הסופר (ברכות כז, ב), ואיך אמר שראה שהוא דומה
לעזרא הסופר. ב. מה הכונה שקרא עליו את המקרא נער הייתי כו' מה בא

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

ובטלו הרואים באספקלריא המאירה, יותר נאות לכתבה בלשון מובן לכל הרוצה לדעת, וחכמות בחוץ תרונה (משלי א, כ), ומוטב להגיע אל המטרה הנאותה להרחיב הדעת בארץ, [כאשר באמת נתפשטה עד מאוד התורה בזמן בית שני, כידוע], ולסבול ההיזק המגיע אשר כבר הגיע מזה בבית שני כידוע מתלמידים שלא שימשו כל צרכם (סנהדרין פח, ב), וזה שפט ברוח הקודש, רוח אלקי אשר הופיע עליו ממרום, והפליגו חכמינו זכרונם לברכה זה, עד כי אמרו (סנהדרין, שם) ראוי היה עזרא להנתן תורה על ידו כמו על ידי משה, ואמרו (סנהדרין כד, א) עילם זכתה ללמוד ולא ללמד, בל זכתה כו', עיין רש"י. וכן מצאנו ענין כזה לרבי אלעזר בן עזריה, שרבן גמליאל הנשיא היה בדעתו לסתום כל דבר המקובל, ולבלי לפרש טעמו, כאשר מצאנו לו בכמה מקומות מקובל אני מאבותי, וכן שלא לקבל רק הנאות להגיע אל מטרת השלמות ולמעט התלמידים, וכל מי שאין תוכו כברו אל יכנס

מקומות מקובל אני מאבותי, וכן שלא לקבל רק הנאות להגיע אל מטרת השלמות ולמעט התלמידים, וכל מי שאין תוכו כברו אל יכנס (ברכות כח, א), לא כן רבי אלעזר בן עזריה, מצאנו לו שמיד שישב בנשיאות אמר כל הרוצה לכנסו יבא ויכנס, ואתוספו ארבע מאות ספסלי בני מדרשא (ברכות, שם), וכן בכמה מקומות תמצא שמפרש טעם של דבר, עיין בחגיגה (ג, א) טף למה באין, אלא כדי ליתן שכר טוב למביאייהן, וכן בכל מקום הפליג בהתפשטות התורה וריבוי לומדיה."

ועל פי זה מתישב היטב כוונת רבי דוסא בן ארכינס, דבוודאי לא ראה בעיניו את עזרא הסופר, אלא התכוון לומר, שרבי אלעזר בן עזריה דומה לעזרא הסופר בשיטתו, ולכן קרא עליו את המקרא נער הייתי וגם זקנתי, שלמרות שהיה רבי אלעזר בן עזריה צעיר ונער, היתה בינתו כאדם זקן, כיון שכדי להחליט להרביץ תורה ולפרסם את התורה ולסבול את הנזק מתלמידים שאינם ראויים, זה יכול לעשות רק מי שרוח הקודש בקרבו, ודעתו כדעת זקן, לכן קרא עליו את המקרא נער הייתי וגם זקנתי, ולכן אמר שענינו דומות לו, שענינים הוא מרמז על הבטה כללית הצופיה למרחוק, כמו שכתוב על הסנהדרין עיני העדה (במדבר טו, כד), וכמו עיניך יונים (שיר השירים ד, א) ואמרו במדרש (שם, א, ב) שהם הסנהדרין שהם הצופים על מבט האומה בכללות, בהבטה אל הנהגת הכלל, והוא דומה להנהגת עזרא הסופר, ונכון. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

כו' מכירו אני שהוא דור עשירי לעזרא ועיניו דמיין לדידיה. הענין, כי מצאנו בעזרא ששינה הכתב (סנהדרין כא, ב), והוא כי באמת יאות לפי משפטי התורה אשר התורה תהא מסורה בידי הכהנים הלויים והזקנים אשר יש בהם כל מכמני השלמות, והפרושים היושבים בירושלים, וכל מי שנדבו לבו להתקרב אל התורה יבא לירושלים, כמו שמצאנו ברבי אליעזר בן הורקנוס (פרקי דרבי אליעזר א), והיו הישיבות הגדולות אשר נקבצו כל הראוי בהם לפי חכמת בינתם, וכן מצאנו בספרי על קרא (דברים יד, כג) למען תלמד ליראה את ה' [הביאו תוס' בבא בתרא כא, א (ד"ה כי ציון)], ומפני זה היה התורה כתובה בכתב עברי, למען לא ילמד מי שאינו ראוי, ויהיה כזורק אבן למרקוליס, ולא ירהב הנער בזקן לאמר גם אנכי הוואה ויודע סתרי החכמה כמוך. אמנם עזרא ראה בזמנו לפי פזור ישראל בעמים, והשכח מאתם עקרי תורה [כאשר מצאנו בנחמיה ודברי הימים] ונסתם החזון

באספקלריא המאירה, יותר נאות לכתבה בלשון מובן לכל הרוצה לדעת, וחכמות בחוץ תרונה (משלי א, כ), ומוטב להגיע אל המטרה הנאותה להרחיב הדעת בארץ, [כאשר באמת נתפשטה עד מאוד התורה בזמן בית שני, כידוע], ולסבול ההיזק המגיע אשר כבר הגיע מזה בבית שני כידוע מתלמידים שלא שימשו כל צרכם (סנהדרין פח, ב), וזה שפט ברוח הקודש, רוח אלקי אשר הופיע עליו ממרום, והפליגו חכמינו זכרונם לברכה זה, עד כי אמרו (סנהדרין, שם) ראוי היה עזרא להנתן תורה על ידו כמו על ידי משה, ואמרו (סנהדרין כד, א) עילם זכתה ללמוד ולא ללמד, בל זכתה כו', עיין רש"י."

הנה ראינו ששיטתו של עזרא הסופר היתה להעדיף לפרסם את התורה, ולהרבות בתלמידי חכמים, למרות שזה יביא נזק שיהיו תלמידים שלא יישמשו כל צרכם, כי ראה עזרא הסופר שלאור ירידת הדורות, עדיף להרבות בריבוי התורה ולסבול את הנזק של תלמידים שאינם ראויים, מאשר למעט בהרבעת התורה ולהנחילה רק לתלמידים ראויים, ולכן אמרו חז"ל על דניאל שהיה בעילם שלמד ולא לימד, מה שאין כן עזרא הסופר למד ולימד. ובזה יבואר כוונת רבי חנינא בן דוסא, כי אותה שיטה שהיתה לעזרא הסופר, היתה לרבי אלעזר בן עזריה דור עשירי לעזרה הסופר.

"וכן מצאנו ענין כזה לרבי אלעזר בן עזריה, שרבן גמליאל הנשיא היה בדעתו לסתום כל דבר המקובל, ולבלי לפרש טעמו, כאשר מצאנו לו בכמה

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

התורה וריבוי לומדיה. והוא שאמר ועינו, רצונו לומר עינו הצופיה למרחוק, הבטה כללית, כמו עיני העדה (במדבר טו, כד), וכמו עיניך יונים (שיר השירים ד, א) [עיין מדרש (שם, א, ב)], בהבטה אל הנהגת הכלל, הוא דומה להנהגת עזרא הסופר, ונכון¹⁴.

(ברכות כח, א), לא כן רבי אלעזר בן עזריה, מצאנו לו שמיד שישב בנשיאות אמר כל הרוצה לכנוס יבא ויכנס, ואתוספו ארבע מאות ספסלי בני מדרשא (ברכות, שם), וכן בכמה מקומות תמצא שמפרש טעם של דבר, עיין בחגיגה (ג, א) טף למה באין, אלא כדי ליתן שכר טוב למביאייהן, וכן בכל מקום הפליג בהתפשטות

בן עזריה, דלא כרבן גמליאל, אלא העדיף לפתוח שערי בית המדרש לכל אחד, ולפרסם התורה להכל, ולכן אמר שענינו דומות לעזרא הסופר, שענינם מורה על הבטה וצופיה.

¹⁴ תמצית דבריו: ביאור דברי רבי דוסא בן ארכינס בירושלמי, שרבי אלעזר בן עזריה דומה לעזרא הסופר, וענינו דומות לו, דשיטת עזרא הסופר היתה לפרסם את התורה שתהיה נלמדת לכל, וזה עדיף, למרות שעל ידי זה יהיו תלמידים שאינם מהוגנים, כי לצורך מיעוט התורה זה עדיף, ולכן שינה את כתב התורה לאשורית שמובנת לכל. וכך גם היתה שיטת רבי אלעזר